Eduskunnalle tiedottaminen / Ulkoasiainneuvosto (kehitys) 7.5.2024

Jäsenmaat suhtautuivat kokouksessa myönteisesti Ukraina-suunnitelman (2024 – 2027) toimeenpanon edistämiseen, neuvoston toimeenpanopäätös hyväksyttäneen 14.5. talous- ja rahoitusasioiden neuvostossa. Suunnitelman toimeenpano vaatii koordinaatiota, on vältettävä päällekkäisyyksiä. Yksityissektorin ja kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten roolia suunnitelman toimeenpanon tukena korostettiin.

Palestiina-keskustelussa korostui Gazan katastrofaalinen humanitaarinen tilanne, tarve avun pääsylle, tulitauolle, panttivankien vapauttamiselle ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamiselle, sekä sairaaloihin pääsy Itä-Jerusalemiin, alueelle ja Euroopan maihin. Useimmat jäsenmaat ovat jatkaneet tukeaan UNRWAlle itsenäisen tutkimusryhmän raportin ja järjestön suosituksiin sitoutumisen myötä. Komission toivottiin vapauttavan pian lopun rahoituksesta, joka odotti raportin valmistumista. UNRWAn korvaamatonta roolia korostettiin, jotkut maat hajauttivat rahoitustaan.

Keskustelua EU:n toiminnasta hauraissa konteksteissa jatkettiin. Kaikkien jäsenmaiden yhteisymmärrystä yhteisistä suuntaviivoista ei saavutettu, mutta keskustelussa nousi esiin tarve jatkaa väestön tukea ja viestintäkanavien auki pitämistä legitimoimatta lainvastaisia hallintoja, sekä mm. koordinaatio, maakohtainen räätälöinti ja tarve välttää tyhjiön jättämistä EU:lle epäsuotuisille toimijoille. Esillä oli myös EU:n Global Gateway -strategian toimeenpano hauraissa konteksteissa ja strategisen viestinnän vahvistaminen.

Muissa asioissa komissio antoi päivityksen monivuotisen rahoituskehyksen tarkistuksen vaikutuksista NDICI-Global Europe –rahoitusvälineeseen, ja puheenjohtajamaa toi esiin terveysaiheiset tapahtumat EU:n ja Afrikan unionin välillä. Suomi ja Viro kertoivat ehdotuksistaan Global Gateway -strategian toimeenpanon tehostamiseksi.

Ulkoasiainneuvosto kokoontui kehitysministerikokoonpanossa 7.5.2024 Brysselissä, Suomea edusti ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio.

Ukraina ja Ukraina-suunnitelma

Neuvostossa keskusteltiin Ukrainan hallituksen laatimasta Ukraina-suunnitelmasta, joka luovutettiin komissiolle tarkasteluun 20.3. Suunnitelmassa Ukraina asettaa lyhyen ja keskipitkän aikavälin tavoitteita talousreformeille ja investoinneille vuosiksi 2024 – 2027. Ukrainan esittämä suunnitelma ja neuvoston 14.5. hyväksyttävänä oleva toimeenpanopäätös tulevat olemaan 50 miljardin euron suuruisen Ukraina-tukivälineen toimeenpanon perusta. Komission arvio Ukraina-suunnitelmasta on myönteinen. Jäsenmaat suhtautuivat kokouksessa myönteisesti suunnitelman toimeenpanon edistämiseen.

Korkea edustaja Borrell painotti EU:n tuen merkitystä Ukrainalle. Ukraina-suunnitelman toimeenpanon avulla tuetaan Ukrainan jälleenrakennusta ja Ukrainan EU-jäsenyysprosessin edellyttämien uudistusten toimeenpanoa. EU:n ennakoitavaa sotilaallista tukea Ukrainalle on jatkettava. Uudistustoimien, jälleenrakennuksen ja sotatoimien tukemisen välille on löydettävä synergioita. Jälleenrakennuksen kustannukset tulevat nousemaan peräti 500 miljardiin euroon seuraavan kymmenen vuoden aikana. Ukrainan jälleenrakennuskonferenssi järjestetään Berliinissä 11.-12.6.2024, konferenssissa keskitytään mm. yksityissektorin tukeen Ukrainan jälleenrakennukselle ja Ukrainan EU-jäsenyyspolun tukemiseen.

Komissaari Urpilainen arvioi, että Ukraina-suunnitelman (ja sen alaisen investointistrategian) toimeenpanopäätöksen hyväksynnän myötä EU pystyy tukemaan Ukrainan kestävää talouskehitystä keskipitkällä aikavälillä. Hyväksynnän jälkeen Ukrainalle voidaan suorittaa ensimmäinen 1,9 mrd euron ennakkomaksatus toukokuussa (jo maksetun, 6 miljardin euron siltarahoituksen lisäksi). 50 mrd euron tukivälineestä 33 mrd euroa annetaan lainoina ja 17 mrd euroa avustuksena. Komissio toivoo, että EU:n tuki Ukrainalle ohjaa myös EU:n jäsenmaiden kahdenvälistä tukea.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa keskityttiin Ukraina-suunnitelman toimeenpanon vaatimaan koordinaatioon ja päällekkäisyyksien välttämiseen. Jäsenmaat antoivat tukensa suunnitelman ripeälle toimeenpanolle, huomioiden Ukraina-tukivälineen kautta annettavan tuen seurannan ja arvioinnin tärkeyden sekä suunnitelman joustavuuden toimeenpanon edetessä. Yksi jäsenmaa painotti, että tukivälineen sovittuja summia ei saa ylittää. Multi-agency Donor Coordination Platformin hyödyntäminen sai jäsenmailta laajasti tukea. Osa jäsenmaista toi esille pysäytettyjen varojen hyödyntämisen Ukrainan tueksi. Useat jäsenmaat korostivat mm. yksityissektorin ja kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten roolien merkitystä suunnitelman toimeenpanon tukena. Eri avunantajien toimien ja tukimuotojen tulee täydentää toisiaan ja olla johdonmukaisia, jotta ne eivät kuormita sotaa käyvän Ukrainan resursseja tarpeettomasti. Keskustelussa pidettiin myönteisenä, että suunnitelma tukee Ukrainaa EU-jäsenyyden vaatimien reformien toimeenpanossa. Kriittisiä sektoreita ja aloja kuten energia, vesi, koulutus ja miinanraivaus tulee priorisoida.

Suomen puheenvuorossa painotettiin Suomen tukevan Ukrainaan niin pitkään kuin on tarpeen. Suomi tukee Ukraina-suunnitelman toimeenpanoa tiiviissä yhteistyössä muiden avunantajien ja yksityissektorin toimijoiden kanssa. Ukraina-tukivälineen alaisen Ukrainan investointivälineen nopeaa toimeenpanoa korostettiin. Puheenvuorossa mainittiin myös Suomen kahdenvälinen jälleenrakennussuunnitelma.

Palestiina

KE Borrell kertasi Gazan haastavaa humanitaarista tilannetta. Pelkona on uhrien määrän kasvu ja nälänhätä, korkein taso on jo saavutettu. Ihmiset eivät pääse pakenemaan alueelta ja humanitaarista apua ei saada riittävästi maahan. Tulisi vaikuttaa välittömän tulitauon saavuttamiseksi, ja vaadittava YK:n päätöslauselman 2728 täytäntöönpanoa. Korkea edustaja korosti, että YK:n palestiinalaispakolaisjärjestö UNRWAlle on tärkeää jatkaa tukea. Itsenäisen tutkimusryhmän raportti on saatu, ja melkein kaikki jäsenmaat ovat palauttaneet tukensa UNRWAlle. Raportissa todetaan, että UNRWAlla on korvaamaton rooli elintärkeiden palvelujen tuottamisessa Gazassa ja laajemmin alueella. UNRWA on sitoutunut raportin suositusten toimeenpanoon ja on pyytänyt komissiota jatkamaan tukea. Palestiinalaishallinnon tulisi toteuttaa uudistuksia. Keskustelua reformiagendasta jatketaan 27.5. UANissa.

Komissio kertoi myös valtavasta humanitaarisesta tarpeesta. Vaikka avustuskuljetusten määrä on lisääntynyt (nyt n. 200 rekkaa päivässä), tarve olisi n. viisinkertainen. Maailman ruokaohjelma julisti edellisviikolla täysimääräisen nälänhädän pohjoisessa, se leviää etelään päin. Avustuskuljetusten kannalta keskeisimmät ylityspisteet ovat suljettuja (Israel sulkenut kolme edellispäivien aikana ja kokousaamuna). Merireitit ovat hyvä lisä, mutta eivät pysty korvaamaan maareittejä. Israelilla on Geneven sopimusten nojalla oikeudellinen velvollisuus varmistaa humanitaarisen avun pääsy Gazaan. UNRWAa

koskevasta raportista komissio nosti esiin, että UNRWAlla on vahvat systeemit puolueettomuuden varmistamiseksi.

Maailman terveysjärjestö WHO on pyytänyt 109:lle potilaalle, enimmäkseen pitkäaikaissairaille ja loukkaantuneille lapsille, pääsyä Euroopan sairaaloihin EU:n pelastuspalvelumekanismin kautta. Kyseessä on ensimmäinen avunpyyntö, tarvetta olisi tuhansille. Jäsenmaat voivat olla yhteydessä EU:n hätäavun koordinointikeskukseen.

Jäsenmaat nostivat esiin puheenvuoroissaan katastrofaalisen humanitaarisen tilanteen Gazassa, erityisesti Rafahin, nälänhädän/sen uhan, siviilien kärsimyksen ja tarpeen välittömälle tulitauolle sekä humanitaarisen avun esteettömälle pääsylle (ml. rajanylityspaikkojen ja satamien avaaminen) sekä kv humanitaarisen oikeuden noudattamiselle. Kansainvälinen oikeus velvoittaa Israelia sallimaan avun perille pääsyn. Myös panttivankien vapauttamisen tarve nousi esiin useammassa puheenvuorossa.

UNRWAn korvaamaton rooli todettiin monesti, ja järjestön sitoutumista itsenäisen tutkimusryhmän raportin suositusten toimeenpanoon pidettiin tärkeänä. Monet kertoivat myös tukensa jatkosta, pari maata odottaa vielä lisätoimia. Useampi jäsenmaa pyysi komissiota vapauttamaan loput maksatuksista Colonnan raportin nyt valmistuttua. Jotkut maat ovat kanavoineet nyt tukea useammalle toimijalle pelkän UNRWAn sijaan, osa taas rohkaisi muitakin lisäämään tukea UNRWAlle.

Useat jäsenmaat korostivat kahden valtion mallia, entiseen ei ole paluuta. Jotkut ottivat esiin nopeammankin tarpeen/suunnitelman tunnustaa Palestiinan valtio. Joka tapauksessa palestiinalaishallintoa olisi tuettava toteuttamaan uudistuksia. Kestävä rauha edellyttää sitoutumista molemmilta osapuolilta. Jotkut jäsenmaat ottivat esille myös sen, että Israelin on vapautettava pidättämänsä palestiinalaisten verotulot. Länsirannan tilanne nousi esiin useissa puheenvuoroissa. Yksittäisiä puheenvuoroja kuultiin myös koskien EU-Israel assosiaatiosopimuksen arviointia ja Israelille annettavan aseavun lopettamista. Keskustelussa nousi esiin myös tarve koordinaatiolle niin Lähi-idän maiden, Yhdysvaltojen kuin YK:nkin kanssa. YK:n päätöslauselma 2728:n toimeenpanoa toivottiin useammassa puheenvuorossa. Esiin nousi myös avustustyöntekijöiden turvallisuus.

Suomen puheenvuorossa nostettiin esiin, että Hamasin on antauduttava, tilanne ei parane kestävästi alueella, jos terroristit jatkavat toimiaan. Yli sata ihmistä on yhä terroristien panttivankina. Heidän vapauttamisensa, ja tulitauon saavuttaminen, sekä avun toimittamisen varmistaminen ovat edellytyksiä sille, että päästään humanitaarisesta avusta pitkäaikaisempaan tukeen ja lopulta jälleenrakennuksen suunnitteluun Gazassa. Panttivankien vapauttaminen olisi iso askel kohti tulitaukoa.

Suomen puheenvuorossa otettiin esille myös Suomen tekemät humanitaarisen avun lisäykset, ja ilmaistiin huoli sairaiden ja loukkaantuneiden tilanteesta, erityisesti lasten osalta. Sairaaloihin pääsy, mm. Itä-Jerusalemiin, olisi tärkeää. Kysyttiin, mitä komissio voisi tehdä enemmän helpottaakseen pääsyä lähimaiden sairaaloihin, esimerkiksi Egyptiin.

EUH muistutti, että on kehitettävä suunnitelmia tulitauon jälkeiselle ajalle, ja pyysi jäsenmaita olemaan yhteydessä koordinaation varmistamiseksi. Komissio muistutti jäsenmaita myös siitä, että humanitaarisen avun on oltava riippumatonta. Panttivankien vapauttamisesta voi puhua, mutta sen puute ei voi olla syy humanitaarisen avun epäämiselle.

EU:n toiminta hauraissa konteksteissa

Korkea edustaja painotti, ettei yksi malli sovi kaikkiin tilanteisiin. EU:lla on kuitenkin useita hyviä välineitä hauraissa konteksteissa toimimiseen. Asiasta on myös käyty keskustelua Maailmanpankin ja EIP:n kanssa. Lisäksi YK:n tulevaisuushuippukokous on hyvä tilaisuus nostaa esille näitä asioita.

Komissio katsoi, että EU:n tarjouksen kumppanimaille tulee olla kattava, maatilanteisiin mukautettu ja sisältää pitkän ajan näkemys. Tähän liittyen komissio nosti esille kolme asiaa: 1) EU:n intressien, pai-

kallisten tarpeiden ja EU:lle tärkeiden sektoripolitiikkojen (ml. kehityspolitiikka, kauppapolitiikka, humanitaarinen apu, muuttoliike) huomioinnin, humanitaarisen avun – kehityspolitiikan ja rauhanrakentamisen (kolmois)neksus-lähestymistavan toimeenpanon, vahingoittamattomuuden periaatteen noudattamisen ja väestön perustarpeisiin vastaamisen; 2) Global Gateway –strategian toimeenpanon myös hauraissa konteksteissa aina kun mahdollista pohjaten yhteiseen analyysiin, EU:n pragmaattisen, joustavan ja periaatteellisen lähestymistavan noudattamisen, viestintäkanavien auki pitämisen, ja; 3) Team Europe –yhteistyön jatkamisen, disinformaation vastaisen taistelun ja EU:n strategisen viestinnän vahvistamisen. Lainvastaisia hallintoja ei tule legitimoida. EU:n toimia tulee vahvistaa keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä ottaen huomioon unionin taloudelliset ja turvallisuusintressit.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa nostettiin esille hieman eri painotuksin seuraavat asiat: 1) yhteinen koordinoitu lähestymistapa hauraisiin tilanteisiin vastaamiseksi, 2) maakohtainen tarkastelu ja räätälöidyt toimet; 3) kehitysyhteistyön lopettamisen negatiiviset seuraukset paikalliselle väestölle, mutta myös EU:n turvallisuudelle sekä tuen lopettamisen taloudelliset kustannukset; 4) EU:n jättämään tyhjiöön liittyvät negatiiviset seuraukset, ml. EU:lle epäsuotuisten toimijoiden hyötyminen; 5) viestintäkanavien pitäminen auki paikallisiin ja teknisen tason toimijoihin; 6) paikallisen väestön tukemisen jatkaminen; 7) humanitaarisen avun -kehitysyhteistyöpolitiikan – rauhan rakentamisen –neksuslähestymistavan toimeenpano, ja 8) koulutuksen ja terveysyhteistyön merkitys hauraissa konteksteissa mm. väestön resilienssin vahvistamisessa. Lisäksi lainvastaisia toimijoita ei tule legitimoida.

Useat jäsenmaat tukivat puheenjohtajan esittämiä suuntaviivoja. Yksi maa toivoi, että EU:n tulee jatkossa fokusoida niihin maihin, joiden hallinnot haluavat tehdä yhteistyötä EU:n kanssa. Useat toivat esille naisten ja tyttöjen aseman parantamisen hauraissa konteksteissa ja naisten ja nuorten voimaannuttamisen tärkeyden. Global Gateway -strategian toimeenpanoon hauraissa konteksteissa suhtauduttiin pääosin positiivisesti, mutta osa jäsenmaista toi esille myös varauksellisen kantansa. Myös radikalisoitumiseen ja maahanmuuton juurisyihin puuttumista pidettiin tärkeänä EU:n turvallisuutta tukevana toimena. Kestävän toimeentulon tukemista hauraissa konteksteissa pidettiin tärkeänä muuttoliikepaineisiin vaikuttamisessa.

Komissio korosti pragmaattista, joustavaa ja periaatteellista lähestymistapaa. Global Gateway -toimia hauraissa konteksteissa tulee pohtia lisää. Komissio korosti inhimillisen ulottuvuuden merkitystä, naisten ja nuorten tukemista, koulutuksen roolia sekä paikallisten väestöjen tukemista.

Korkea edustaja veti yhteen keskustelua seuraavasti: 1) toimia tulee koordinoida Team Europe –lähestymistavan mukaisesti; 2) EU:n tulee säilyä globaalina ja relevanttina toimijana, 3) EU:n tarjouksia tulee kalibroida paremmin, jotta ne vastaavat EU:n intresseihin ja kumppanimaiden tarpeisiin, 4) haavoittuvissa konteksteissa on eroja ja tämän vuoksi myös EU:n toimia tulee räätälöidä ja mukauttaa ja 5) puheenjohtajan hahmottelemat suuntaviivat saivat tukea.

Ajankohtaiset aiheet

Komissio kertoi syyskuussa 2024 järjestettävän YK:n tulevaisuushuippukokouksesta ja sen valmisteluista sekä kokouksessa sovittavasta ns. tulevaisuussopimuksesta (Pact for the Future). Tapahtuma on tärkeä tilaisuus vahvistaa monenkeskistä järjestelmää ja edistää kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa. EU:n puolelta mukaan sopimukseen halutaan mukaan läpileikkaavia teemoja. Kokousta edeltäviä merkittäviä tapahtumia ovat pienten kehittyvien saarivaltioiden konferenssi Antigua ja Barbudalla ja YK:n kansalaisyhteiskuntakonferenssi Nairobissa. Tulevaisuushuippukokouksesta on keskusteltu aiemmin myös kehityspankkien kevätkokouksissa Washingtonissa. Globaalille etelälle tärkeä aihe on ollut rahoitusarkkitehtuurin uudistus. Komissio toivoo, EU-maat koordinoivat tulevaa huippukokousta varten uuden rahoituslupauksen Maailmanpankin kansainvälisen kehitysjärjestön (IDA) varoihin. EU-maiden kontribuutiot olivat viimeksi noin kolmasosan kaikista kontribuutioista IDA:lle.

Muut asiat

Komissio kertoi **monivuotisen rahoituskehyksen tarkistuksen vaikutuksista ulkosuhderahoitusinstrumentti NDICI-Global Europeen**. Eurooppa-neuvoston 1.2.2024 päätelmien pohjalta välineeseen kohdistuu noin 2 miljardin euron uudelleenallokointitarpeet rahoituskauden viimeisille vuosille 2025-2027. Menetelmänä komissio suosittaa suhteellisia 7,48% vähennyksiä kaikista alueellisista ja temaattisista ohjelmista sekä nopean vasteen toimista. Komissio näkee menetelmän yksinkertaisena ja tasapuolisena. Jäsenmaat korostivat neuvoston poliittisen ohjauksen roolia ja geopoliittista analyysia uudelleenallokoinneista päättämiseksi. Monissa puheenvuorossa pidettiin tärkeänä, että EU täyttää sitoumuksensa Afrikan, Latinalaisen Amerikan ja Karibian sekä Tyynenmeren kanssa sovituista investointipaketeista.

Belgia nosti esiin puheenjohtajakaudellaan järjestettyjä **globaalia terveyttä käsitelleitä tapahtumia**, kuten EU:n ja Afrikan unionin välistä kumppanuutta ja yhteistyötä käsitellyt korkean tason tapahtuma Brysselissä 20.3.2024. Terveys on myös yksi Global Gatewayn viidestä prioriteettisektorista.

Suomi ja Viro nostivat esille yhteisesti ideoimiaan ehdotuksia Global Gatewayn toimeenpanon tehostamiseksi. Suomen puheenvuorossa tuotiin esiin, että strategisella tasolla on tärkeä varmistaa yhteensopivuus yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan, vienninedistämisen ja kehitysyhteistyön kanssa. Kovan ja pehmeän infrastruktuurin hankkeiden tulisi olla arvojemme mukaisia, esimerkiksi geopoliittisesti tärkeällä digisektorilla. Myös pienten ja keskisuurten yritysten osallistumista tulisi edistää. Pk-yritysten mukanaoloa voitaisiin katsoa positiivisena kriteerinä hankkeista ja niiden rahoituksesta päätettäessä. Uusien projektien syntymistä ja siihen liittyviä prosesseja tulisi vauhdittaa ja projektien valintaprosessia selkiyttää. Lisäksi yrityksille tulee olla paremmin saatavilla tietoa EU-rahoituksesta, lainoista ja takauksista. Keskustelua Global Gatewayn edistämisestä jatketaan työtasolla vielä toukokuussa.

Suomen edustajat
Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio.
Delegaatiossa mukana myös pysyvä edustaja, suurlähettiläs Markku Keinänen, kehityspoliittisen osaston osastopäällikkö Titta Maja-Luoto, ministerin erityisavustaja Tuomas Tähti, EU-kehityspolitiikan vastuuvirkamies Terhi Paikkala (KEO-10), UAN-vastuuvirkamies Marjaana Hyppönen (POL-30) ja EUE:ssa kehityspolitiikasta vastaavat lähetystöneuvos Katja Koskela ja avustaja Elli Keränen.

Asiakirjat

Liitteet

Viite